РАДА
ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань гуманітарної та інформаційної політики

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

ІЛЛІНІЙ В.І.

Шановна Валентино Іванівно!

На виконання доручення Першого заступника Голови Верховної Ради України О. Корнієнка та відповідно до статті 23[1] Закону України «Про звернення громадян» Ваша електронна петиція, яка не набрала необхідної кількості голосів, була передана для розгляду Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики.

Комітет розглянув Вашу петицію щодо посилення правового захисту релігійних почуттів християн та священних християнських символів у публічному просторі у межах своїх повноважень і повідомляє таке.

Насамперед дякуємо Вам за громадянську позицію, небайдужість до питань свободи совісті та віросповідання, а також за порушення питання про належний баланс між захистом релігійних переконань громадян і свободою художньої творчості.

Комітет розуміє історичне та культурне значення християнства для України, його вплив на становлення української державності, розвиток культури, освіти, мистецтва та суспільної моралі. Християнська традиція, зокрема, відіграла вагому роль у формуванні історичної спадщини українського народу. Водночас оцінка історичної ролі релігії та визначення правових засад сучасного суспільства мають здійснюватися з урахуванням конституційних принципів свободи совісті, рівності громадян і відокремлення Церкви та релігійних організацій від держави.

Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Стаття 35 Конституції України гарантує кожному право на свободу світогляду і віросповідання, а також визначає, що Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Водночас стаття 24 Конституції України закріплює рівність громадян перед законом та забороняє привілеї чи обмеження за ознаками релігійних та інших переконань. Стаття 34 гарантує право на свободу думки і слова та вільне вираження поглядів і переконань, а стаття 54 — свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості.

Отже, конституційні гарантії передбачають необхідність забезпечення належного балансу між правом громадян на свободу совісті та віросповідання, повагою до їхніх релігійних переконань і свободою вираження поглядів та творчості. Правова оцінка кожного окремого випадку залежить від його конкретних обставин, характеру, способу вчинення дій, а також наявності ознак правопорушення, визначених законодавством.

Зокрема, стаття 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» гарантує право мати, приймати та змінювати релігію або переконання за власним вибором, сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, а також відкрито виражати та вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

Зазначені положення передбачають захист свободи віросповідання як у її індивідуальному вимірі, так і в контексті колективного здійснення релігійної діяльності. Водночас законодавство не встановлює загальної заборони на критичне, символічне, художнє чи інше використання релігійних образів і символів. Правова оцінка кожного окремого випадку залежить від його конкретних обставин, характеру, способу вчинення дій, а також наявності ознак правопорушення, визначених законодавством.

Звертаємо Вашу увагу, що чинний Кримінальний кодекс України вже передбачає відповідальність за окремі правопорушення, пов'язані з порушенням прав громадян у релігійній сфері.

Зокрема, стаття 161 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за умисні дії, спрямовані на розпалювання релігійної ворожнечі та ненависті, а також за інші визначені цією статтею діяння, зокрема образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями. Стаття 178 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку, а стаття 179 — за незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Стаття 180 цього Кодексу встановлює відповідальність за визначені законом форми перешкоджання здійсненню релігійного обряду.

Таким чином, твердження про повну відсутність у законодавстві України правових механізмів захисту релігійних почуттів і святинь не повною мірою відповідає чинному правовому регулюванню.

При цьому сам факт використання релігійного символу в мистецькому творі, рекламі, відеоматеріалі чи іншому публічному контенті не означає автоматичної наявності складу кримінального правопорушення. Відповідна правова оцінка має грунтуватися на конкретних обставинах та встановлених законом ознаках правопорушення.

Запропонована Вами редакція нової статті 161-1 Кримінального кодексу України потребує додаткового правового опрацювання.

Зокрема, використані у проєкті поняття *«наруга»*, *«умисне зневажливе, блюзнірське або принизливе використання»*, *«провокаційний характер»* та *«значний суспільний резонанс»* потребують чіткого визначення, якщо вони мають бути підставами для притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правова заборона має відповідати принципу правової визначеності: особа повинна мати можливість заздалегідь зрозуміти, які саме дії є протиправними та які правові наслідки вони можуть спричинити. Оціночні поняття можуть створювати ризик неоднакового тлумачення та непропорційного обмеження прав і свобод.

Пропозиція обмежити предмет захисту виключно християнськими символами потребує додаткового аналізу. Відповідно до статей 24 та 35 Конституції України, законодавство має гарантувати рівність громадян незалежно від релігійних переконань, а правовий захист святинь — поширюватися на різні конфесії за єдиними й недискримінаційними критеріями.

Крім того, потрібно врахувати, як ця заборона вплине на свободу творчості, науки, освіти та суспільних дискусій. Водночас винятки щодо використання релігійних символів слід прописати чітко, щоб закон не тлумачили суб'єктивно й на власний розсуд.

У цьому контексті важливо зважати й на міжнародні стандарти. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує кожному свободу вираження поглядів. Обмеження цієї свободи можливі лише за законом і тільки для захисту прав інших людей. Водночас Європейський суд з прав людини завжди оцінює конкретні обставини справи та пропорційність дій держави. Тому необхідно збалансувати захист релігійних почуттів і свободу слова, щоб уникнути необґрунтованих заборон.

Пропозиція ввести адміністративну відповідальність за менш серйозні порушення також потребує комплексної оцінки.

Під час розробки таких ініціатив важливо чітко визначити ознаки правопорушення й розмежувати його з іншими законами. Це дозволить уникнути ризиків безпідставного обмеження свободи творчості, вираження поглядів та релігійних дискусій.

З огляду на викладене, порушені у Вашій петиції питання та пропозиції потребують подальшого фахового опрацювання з урахуванням чинного законодавства України, конституційних гарантій, міжнародних стандартів у сфері прав людини та необхідності забезпечення рівного правового захисту громадян із різними релігійними переконаннями.

Зауваження та пропозиції, викладені у Вашому зверненні, передано народним депутатам України — членам Комітету для подальшого ознайомлення.

З повагою
Голова Комітету **Микита ПОТУРАЄВ**

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Потураєв Микита Русланович
Сертифікат: 3FAA9288358EC003040000002A672E00C61EDE00
Дійсний до: 13.01.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-14/15-2026/246342 від 18.10.2026
2363535